

HI2: kansainväliset suhteet

HI2-moduulin keskeiset sisällö lopsissa

- Kansainvälisen politiikan perusteet
 - kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
 - poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin
- Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä
 - imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
 - maailmansotien syyt ja seuraukset
 - demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
 - ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat
- Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan
 - kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
 - maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

HI2-moduulin YO-kokeessa toistuvat teemat:

- Kylmä sota ja varsinkin USA ja NL väliset suhteet
- Imperialismi ja siirtomaat
- Dekolonisaatio
- Talouspolitiikka

Aikajana

- Laita laput aikajärjestykseen
- Tämän jälkeen kirjoita lapun taakse kaikki mitä muistat kyseisestä tapahtumasta

Aikajana

- Berliinin konferenssi
- Sarajevon laukaukset
- Ensimmäinen maailmansota
- Versaillesin rauhansopimus
- Molotov-Ribbentrop-sopimus
- Operaatio Barbarossa
- Pearl Harbor
- Kuuban kriisi
- Korean sota
- Vietnamin sota
- Neuvostoliitto hajoaa
- WTC-iskut

Berliinin konferenssi 1884

- Otto von Bismarckin järjestämä kokous Berliinissä, jossa sovittiin siirtomaiden jaosta eurooppalaisten valtioiden välillä
- Kiistat maiden jakamisesta olivat aiheuttaneet jännitteitä maiden välille ja lisäsivät sodan vaaraa → tämän takia konferenssi päätettiin järjestää
- Neuvotteluissa sovittiin periaatteesta, jonka mukaan rannikkoa hallitsevalla on oikeus myös sisämaahan
- Päätös käynnisti kilpajuoksun Afrikkaan ja maanosia jaettiin nopeasti

Sarajevon laukaukset 1914

- Balkanin niemimaalla sijainneessa Bosniassa tilanne oli ollut jo pitkään jännittynyt. Bosniassa asui monia eri kansoja, kuten serbejä, kroaatteja ja bosniakkeja.
- Bosnia kuului kuitenkin Itävalta-Unkariin ja sitä hallitsi itävaltalainen keisari Franz Ferndinand.
- Kesällä 1914 Itävalta-Unkarin kruununperillinen Frans Ferdinand saapui Bosnian Sarajevoon seuraamaan Itävallan sotaharjoitusta. Se ärsytti serbejä, jotka olisivat halunneet erota Itävalta-Unkarista ja liittyä Serbian valtioon.
- Serbien nationalistinen terroristijärjestö (musta käsi) päätti murhata Frans Ferdinandin.
- Kun Ferdinandia kuljettanut auto ajoi läpi Sarajevon Gavrilo Princip ampui hänet.
- Tästä tapahtumasta käytetään nimitystä Sarajevon laukaukset.
- Itävalta-Unkari piti Serbiaa syyllisenä tapahtumaan ja esitti sille uhkavaatimuksen
- Serbia ei suostunut uhkavaatimuksen ehtoihin, jonka jälkeen Itävalta-Unkari julisti sille sodan

Ensimmäinen maailmansota 1914-1918

- Osapuolet: ympärysvallat ja keskusvallat
- Asemasota
- Saksa kävin kahden rintaman sota
- Ensimmäinen totaalinen sota (uudet keksinnöt)

Versaillesin rauhansopimus 1919

- Ensimmäisen maailmansodan jälkeen allekirjoitettu rauhansopimus, jossa Saksa julistettiin yksin syylliseksi sotaan ja sille määrättiin ankarat rauhan ehdot
- Tarkoituksena oli estää Saksan uusi nousu
- Saksalaiset pitivät rauhan ehtoja epäreiluinä ja katkeroituivat (häpeärauha)
- Natsit hyödynsivät tätä omassa propagandassaan 1930-luvulla

Molotov-Ribbentrop-sopimus 1939

- Saksan ja Neuvostoliiton solmima hyökkäämättömyyssopimus, jonka salaisessa lisäpöytäkirjassa maat jakoivat itäisen Euroopan kahtia omiin etupiireihin
- Muu Eurooppa yllättyi sopimuksesta, sillä Saksa ja NL olivat ideologisia vihollisia

Operaatio Barbarossa 1941

- Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon jäämereltä mustallemerelle kulkevalla rintamalla samanaikaisesti liittolaistensa kanssa (Italia, Romania, Slovakia, Unkari ja Suomi → Suomessa alkaa jatkosota)

Pearl Harbor 1941

- Japanin iski joulukuussa 1941 Yhdysvaltojen Pearl Harborin laivastotukikohtaan
- Iskun seurauksena Yhdysvallat liittyi mukaan sotaan

Korean sota 1950-1953

- Toisen maailmansodan jälkeen Korean niemimaa oli jaettu kahteen osaan: USA:n valvomaan etelään ja NL:n valvonnassa olleeseen pohjoiseen
- Etelän ja pohjoisen välit huonontuivat kun etelä julistautui itsenäiseksi ja pohjoisessa valtaan nousivat kommunistit
- NL:n varustamat pohjoisen joukot hyökkäsivät etelään vuonna 1950
- YK:n turvallisuusneuvosto tuomitsi hyökkäyksen ja velvoitti jäsenmaat antamaan apua etelälle
- Tilanne ei ratkennut pohjoisen ja etelän välillä ja vanha raja jäi voimaan
- Aselepo solmittiin vuonna 1953

Vietnamin sota 1955-1975

- Vietnamin sotaa edelsi Vietnamin ja Ranskan välinen sota, jossa Ranska yritti taltuttaa Vietnamin itsenäistymispyrkimykset
- Ranska hävisi sodan ja Vietnam jaettiin kahtia lännen tukemaan etelään ja kommunistien tukemaan pohjoiseen
- Etelässä valtaan nousi oikeistodiktatuuri ja maa ajautui sisällissotaan
- Sisällissodassa olivat vastakkain kommunistinen sissijärjestö Vietkong ja hallituksen joukot
- Yhdysvallat tuki Vietnamin hallituksen joukkoja
- Ensin Yhdysvallat lähetti taloudellista apua sekä aseita ja lopulta taistelujoukkoja
- Pohjois-Vietnamin sissit kävivät sitkeää sotaa ja hyvin varustellut amerikkalaisjoukot eivät kyenneet lyömään sissisotaa käyvää Vietkongia
- Yhdysvallat yritti tuhota sissejä pommituksilla ja kasvimyrkyillä
- Kotimaassa kansalaisten mielipide kääntyi sodan vastaiseksi ja kansalaiset osoittivat raivokkaasti sotaa vastaan
- Lopulta Yhdysvallat vetäytyi maasta vuonna 1973 ja Vietnam muuttui kommunistiseksi
- Vietnamin sota oli ensimmäinen sota, jonka Yhdysvallat hävisi

Kuuban kriisi 1962

- Yhdysvaltojen eteläisen naapurin tilanne kärjistyi 1960-luvulla
- Fidel Castro teki vallankaappauksen maassa vuonna 1959
- Ensitöikseen Castro otti haltuunsa ulkomaiden omistukset Kuubassa, jonka seurauksena Yhdysvallat asetti Kuuban kauppasaartoon
- Talousvaikeuksissaan Castro pyysi ja sai apua Neuvostoliitolta
- Neuvostoliitto päätti rakentaa vuonna 1962 ohjustukikohdan Kuubaan
- Yhteistyön seurauksena USA määräsi Kuuban merisaartoon, jonka NL:n johtaja Nikita Hrustsov tulkitsi sodanjulistukseksi
- Tilanteen pelättiin kärjistyvän sodaksi mutta se kuitenkin rauhoittui neuvotteluissa
- USA ja NL halusivat välttää ydinsodan ja he perustivat niin sanotun kuumen linjan
- Kuuban kriisistä alkoi liennytyksen aika

Neuvostoliitto hajoaa 1991

- Neuvostoliiton ongelmat ja johdon arvostelun salliminen herättivät toivoa muissa itäblokin maissa (glasnost ja perestroika)
- Gorbatsov ilmoitti julkisessa puheessa ettei Neuvostoliitto puuttuisi enää maiden sisäisiin asioihin
- Itäblokin maat alkavat ketjureaktion lailla irtautua sosialismista
- Yksi symbolisesti huomattavimmista tapahtumista oli Berliinin muurin murtuminen vuonna 1989 ja Saksojen yhdistyminen vuonna 1990

WTC-iskut 2001

- Al-Qaidan terroristit (johtaja Osama bin Laden) kaappasivat lentokoneita ja ohjasivat ne päin New Yorkin rahamaailman keskusta World Trade Centeriä sekä Pentagonia päin
- Iskun seurauksena Yhdysvallat aloitti terrorismin vastaisen sodan
- Yhdysvallat arveli bin Ladenin piileskelevän Afganistanissa → USA hyökkäsi Afganistaniin vuoden 2001 lopulla
- USA syrjäytti talibanin johdosta mutta ei onnistunut kukistamaan talibania kokonaan → USA jätti joukkoja Afganistaniin turvaamaan maan hallintoa ja rauhaa

Moderni Lähi-itä

Kpl 19 ja 20 HI2

Lähi-itä

Islamilainen maailma ei ole yhtenäinen

- Selvitä mitä tarkoittavat seuraavat käsitteet ja miten ne jakavat islamilaista maailmaa?
 - Islamilaset modernistit
 - Islamilaiset fundamentalistit
 - Arabinationalistit
 - Shiia
 - Sunni

Islamilainen maailma ei ole yhtenäinen

- Islamin uskoiset jakautuvat **modernisteihin ja fundamentalisteihin**
 - Islamilainen modernistinen liike syntyi 1800-luvun lopulla ja liikkeen tarkoituksena oli uudistaa taloutta ja koulutusta saadaakseen kiinni välimatkan Eurooppaan
 - **Arabinationalistit** → modernisteja valmiimpia hyväksymään läntiset arvot
 - Fundamentalistinen liike syntyi 1970-luvulla, liikkeen mukaan islamilainen maailma oli jäänyt kehityksestä jälkeen, koska se oli unohtanut islamin alkuperäiset opetukset
 - Fundamentalistit tekivät vallankumouksen Iranissa vuonna 1979

Iran ennen vuotta 1979...

حسن حائقی، حسن کاظمی، زری، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹

... ja jälkeen

Islamilainen maailma ei ole yhtenäinen

- Islamilaista maailmaa jakaa myös muslimien keskinäiset opilliset riidat
- Ristiriitaa aiheuttaa se kuka oli Muhamman oikea seuraaja
 - **Sunnit**
 - Suurin osa muslimeista kuuluvat sunneihin
 - Muhamman oikea seuraaja ei ole Muhamman sukulainen vaan valta kuuluu Muhamman seuraajille
 - **Shiit**
 - Muhamman oikea seuraaja on hänen serkkunsa Ali ja tämän jälkeläiset
- → Kiistassa on kyse enemmänkin poliittisesta vallasta
- Vastakkain asettelu on viime vuosina kärjistynyt

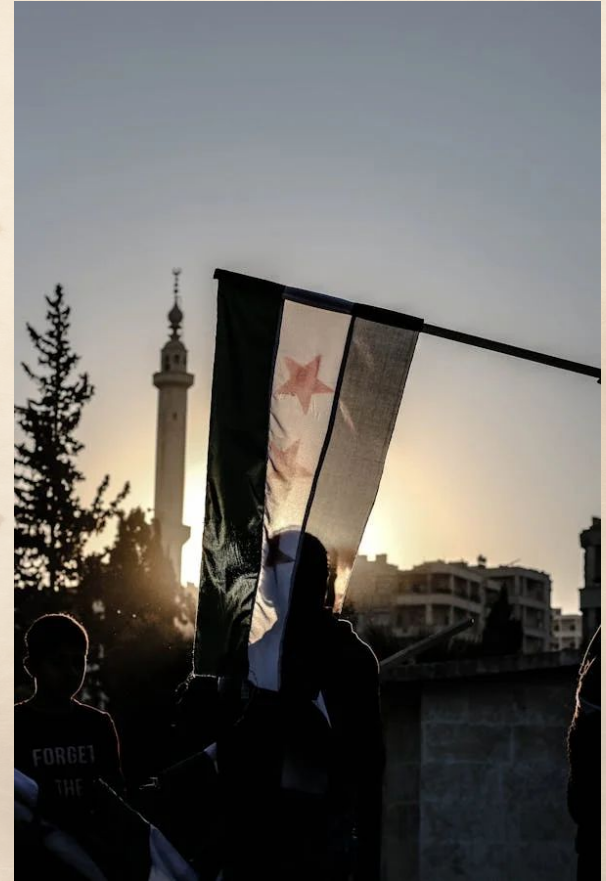
Öljy valtapolitiikan kohteena

- Öljyn merkitys energialähteenä kasvoi 1900-luvun alussa
- Lähi-idän öljyalueet jäivät toisen maailmansodan jälkeen Iso-Britannian alaisuuteen → USA kiinnostuu Lähi-idän öljystä (Mobil, Texaco ja Shell)
- **Opec** = öljyntuottajamaat perustivat sen länsimaiden vastapainoksi (tarkoitus oli säädellä öljyn hintaa)
 - **Öljykriisi** 1973-1974 ja 1979-1980
- **Persianlahden sota** 1991 oli sota öljystä
- Öljyn merkitys on muuttunut → USA on maailman suurin öljyntuottaja + uusiutuvat energian lähteet

Afghanistan

- Afganistanin sodan ja neuvostojoukkojen miehityksen (1979-89) jälkeen sota jatkui Afganistanissa eri ryhmittymien välillä kunnes Taliban otti vallan
- 2001 USA aloitti sodan Talibania vastaan (taustalla WTC-iskut), Taliban tuki al-Qaidaa eikä suostunut luovuttamaan terroristeja Yhdysvaltoihin
- Taliban kukistettiin mutta USA jäi Afganistaniin varmistamaan, että sille myötämielinen hallitus pysyi johdossa
- Vuoden 2021 syksyllä Yhdysvallat veti joukkonsa Afganistanista. Afganistanin hallitus kaatui ja Taliban nousi uudelleen valtaan.

Kokoa itsellesi HI2 kpl
20 perusteella itsellesi
muistiinpanot
arabikeväästä ja Syyrian
sisällissodasta

Arabikevät ja Syyrian sisällissota

- Vuonna 2011 tyytymättömät kansalaiset osoittavat mieltään useissa arabimaissa korruptoituneita johtajia vastaan
- Tyytymättömyyttä kansassa aiheutti muun muassa työttömyys ja ruuan hinnannousu
- Arabikevään katsotaan alkaneen Tunisiassa (torikauppias), josta mielenosoitukset levisivät myös muihin arabimaihin (Libya, Egypti, Syyria)
- Arabikevään seurauksena oli joko varovaisia poliittisia uudistuksia, vallanvaihto - kuten Tunisiassa ja Egyptissä - tai suoranainen sisällissota, kuten Libyassa ja Syyriassa

Mohamed Bouazizi - Man on Fire

Arabikevät ja Syyrian sisällissota

- Syyrian sota alkoi osana arabikevättä
- Syyrian sota alkoi kun kansalaiset alkoivat osoittaa mieltään 40 vuotta hallinnutta al-Assadin sukua vastaan
- Taustalla oli ilmastonmuutoksen vuoksi elinkeinonsa menettäneiden maanviljelijöiden epätoivo, jotka olivat siirtyneet maalta kaupungin köyhälistöksi
- Maa ajautui kansan ja hallituksen yhteenottojen seurauksena sisällissotaan
- Sodan osapuolia tukivat länsimaat
 - al-Assadin hallitus (tukijat: Venäjä ja Iran)
 - Kapinalliset (tukijat: USA ja Iso-Britannia + maltilliset islamilaiset maat)

Arabikevät ja Syyrian sisällissota

- Syyrian talous ja infrastruktuuri ovat tuhoutuneet sodan myötä
- al-Assad on saanut lähes koko maan haltuunsa Venäjän tuella
- Isis alkoi toimia Lähi-idän alueella vuonna 1999. Aluksi se toimi al-Qaidan alaisuudessa. Sen toiminta voimistui Syyrian sodan myötä ja se onnistui saamaan osan Syyrian ja Irakin alueesta hallintaansa vuosina 2014-2019. Järjestön johtaja tapettiin ja koko järjestö nujerrettiin vuonna 2019
- Sota on aiheuttanut pakolaiskriisin (13 miljoona paennut levottomuuksia)
- Sota on edelleen käynnissä mutta tulitauko on ollut voimassa vuodesta 2020

Israelin ja Palestiinan kriisi

- 1) Miksi Lähi-idässä on niin paljon ongelmia?
- 2) Mistä Israelin ja Palestiinan kriisi sai alkunsa?
- 3) Mistä Gazan kriisissä on kyse?

1: Miksi Lähi-idässä on niin paljon ongelmia?

- Alue on geopoliittisesti tärkeä
 - Kolmen mantereiden kohtauspaikka
 - Keskeinen kulkureitti (Suezin kanava)
- Kolmen merkittävän uskonnon syntypaikka
- Alueelle on keskittynyt suuri osa maailman öljyvaroista
- Israelin valtion syntyminen lisäsi alueen jännitteitä
- Kylmän sodan aikana Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kilpailivat vaikutusvallasta alueella. USA tuki Israelia ja Neuvostoliitto arabimaita
- Islamin äärisuuntauksia nousu on lisännyt jännitystä alueella

2: Mistä Israelin ja Palestiinan kriisi sai alkunsa?

- 1800-luvulla syntyi sionistinen liike, jonka tavoitteena oli saada oma valtio juutalaisille
- Iso-Britannian hallitus lupasi Palestiinan juutalaisten kansalliseksi kodiksi vuonna 1917 (ns. Balfourin julistuksessa)
- Toisen maailmansodan voittaneet valtiot suhtautuivat myönteisesti Israelin perustamiseen, ja YK päätti jakaa alueen palestiinalaisten ja juutalaisten kesken
- Israelin valtio julistautui itsenäiseksi vuonna 1948 → Palestiina ei hyväksy tätä, vaan aloittivat arabimaiden tukemana sodan juutalaisia vastaan (arabeista tuli Israelissa toisen luokan kansalaisia)

2: Mistä Israelin ja Palestiinan kriisi sai alkunsa?

- Sota synnyttyi arabien keskuudessa radikaalia arabinationalismia, jonka edustajat olivat valmiita väkivaltaan ajaakseen juutalaiset alueelta
- Kuuden päivän sota käytiin vuonna 1967. Sodassa Israel taisteli Egyptia, Jordaniaa ja Syyriaa vastaan. USA tuki Israelia. Israel voitti ja laajensi aluettaan
- Vuonna 1973 käytiin Jom Kippurin sota, jossa Egypti ja Syyria tekivät yllätyshyökkäyksen Israeliin. Israel voitti mutta palestiinalaisiskut alueella lisääntyivät. Sodan seurauksena arabimaat myös moninkertaistivat öljynhinnan.

2: Mistä Israelin ja Palestiinan kriisi sai alkunsa?

- Vuonna 1970- ja 80-luvuilla väkivaltaisuuDET jatkuivat
- Palestiinalaiset tekivät terrori-iskuJA Israelia vastaan ja Israel vastasi niihin armeijalla
- Tilanne rauhoittui vuonna 1993 kun rauhanprosessi alkoi. PLO eli palestiinalaisten vapautusjärjestö tunnusti ensimmäistä kertaa Israelin olemassaolon
- Rauhanprosessi epäonnistui osapuolten erimielisyyksien takia (juutalaissiirtokunnat ja pyhät kaupungit)
- Kriisi on jatkunut 2000-luvulla

3: Mistä Gazan kriisissä on kyse?

- Kriisi on Israelin ja Hamasin välinen, joka alkoi Gazan tehtyä terrori-iskun Israelin puolelle
- Konfliktin keskiössä on riitä siitä kenellä on oikeus maahan, jota kummatkin israelilaiset ja palestiinalaiset asuttavat
- Israel miehittää länsirannan palestiinalaisalueita, se miehitti myös Gazaa ennen kuin Hamas otti vallan
 - Hamas: tavoittelee itsenäistä Palestiinan valtiota, länsimaat + Israel luokittelevat sen terroristijärjestöksi
- Israel on saartanut Gazaa vuodesta 2005
- Israel kohdistaa edelleen sotatoimia Gazaa kohtaan → konfliktin pelätään leviävän